

ПРИЛОЖЕНИЕ I към

ТЕРИТОРИАЛНИЯ ПЛАН ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД НА ОБЛАСТ ПЕРНИК – графики, таблици, допълнителна информация

СЪДЪРЖАНИЕ:

Допълнителна информация за:

Раздел 1.2. - Определяне на териториите, които се очаква да бъдат най-негативно засегнати	1
Раздел 2.1. - Оценка на икономическото, социалното и териториалното въздействие на прехода към неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г	10
Раздел 2.2 - Потребности и цели за развитие до 2030 г. с оглед на постигането на неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г.	14
Раздел 2.4. - Видове предвидени операции	16
<ul style="list-style-type: none"> - вид на предвидените операции и очакваният им принос за облекчаване на въздействието на прехода - синергии и допълняемост на предвидените операции с други съответни програми на Съюза по цел „Инвестиции за работни места и растеж“ (подкрепа на процеса на преход), други финансови инструменти (Модернизационния фонд на Съюза за търговия с емисии) за посрещане на установените нужди за развитие - синергии и допълняемост с планираната подкрепа от другите стълбове на механизма за справедлив преход; сектори и тематични области, които се предвижда да бъдат подкрепени по другите стълбове	
Раздел 3. - Механизми за управление.....	32

Допълнителна информация за Раздел 1.2.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква б) - Определяне на териториите, които се очаква да бъдат най-негативно засегнати

Постигането на целевите стойности на България съгласно Зеления пакт и климатична неутралност на ЕС до 2050 г. би било съпътствано от предизвикателства при прехода и критично социално-икономическо въздействие от гледна точка на декарбонизацията и трансформацията на електроенергийния сектор. Важно е уязвимостта на идентифицирани области (NUTS 3) към процеса на прехода да бъде правилно адресирана от гледна точка на засегнатите заинтересовани страни и територии¹.

---

¹ За целите на този документ е разработен регионален анализ на общинско ниво, където има налични данни, въпреки че фокусът на ФСП е на ниво NUTS 3 (административна област).

В Приложение Г към Доклада на България за европейския семестър за 2020 г. са посочени два региона, като са най-силно засегнати от прехода към неутрална по отношение на климата икономика – Стара Загора и Кюстендил. В допълнение, по време на преговорите, по искане на българската страна ЕК включи и област Перник, като признава, че тези три области са потенциално най-уязвими от прехода, тъй като са ключови зони на концентрация на местен въгледобив и производство на енергия на базата на въглища, както и икономическата структура, свързана с тези дейности. Трите области имат различни регионални пространствени структури и процеси.

За да се идентифицират най-засегнатите територии, независим изпълнител извърши анализ през 2021 г. въз основа на проект, управляван от ГД "Реформи" на Европейската комисия. В този раздел се изтъкват основните заключения от него.

Анализът започва с преглед на шестте статистически региона в страната (NUTS 2), техните 28 административни области (NUTS 3) и съставлящите ги общини. Избрани и анализирани са основни показатели, тъй като те са пряко свързани със засегнатите работни места в промишлените предприятия, свързани с изкопаеми горива, включително:

- Емисии от енергийните отрасли;
- Добив на въглища;
- Производство на енергия от въглища.

Въз основа на това бяха определени три региона, които са най-силно засегнати от прехода и в които понастоящем е съсредоточен добивът на въглища и производството на енергия от тях:

Област	Население - общо, 2019 г.	Дял в общото население, 2019	Обезлюдяване , 2010-2015 г.	Обезлюдяване , 2015-2019 г.
Кюстендил	116 915	2%	-12%	-7%
Перник	119 190	2%	-7%	-5%
Стара Загора	313 396	5%	-7%	-3%

Източник: РвС Доклад 3: Доклад за процеса на преход към неутралност по отношение на климата

Сравнителният анализ на демографските данни, профила на икономиката, Брутно добавената стойност (БДС) и засегнатите работни места показва, че трите района са подложени на общи тенденции и предизвикателства (напр. обезлюдяване, застаряване на населението, доминиране на МСП), но с различен мащаб.

Оценката на областно ниво за Стара Загора, Кюстендил и Перник идентифицира засегнати територии в следните три категории:

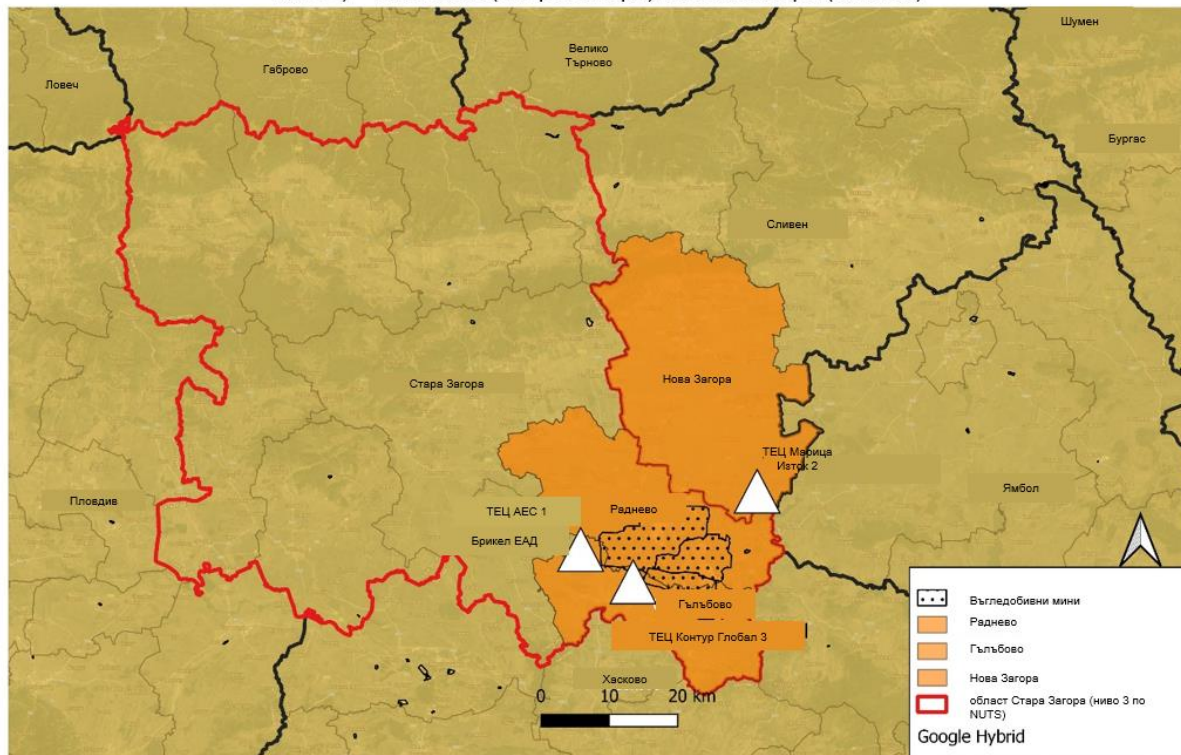
- общини с находища на въглища (лигнитни или кафяви) и минни дейности,
- общини, в които са разположени ТЕЦ (топлоелектрически централи) на въглища,

-общини, донори на работната сила, която пътува.

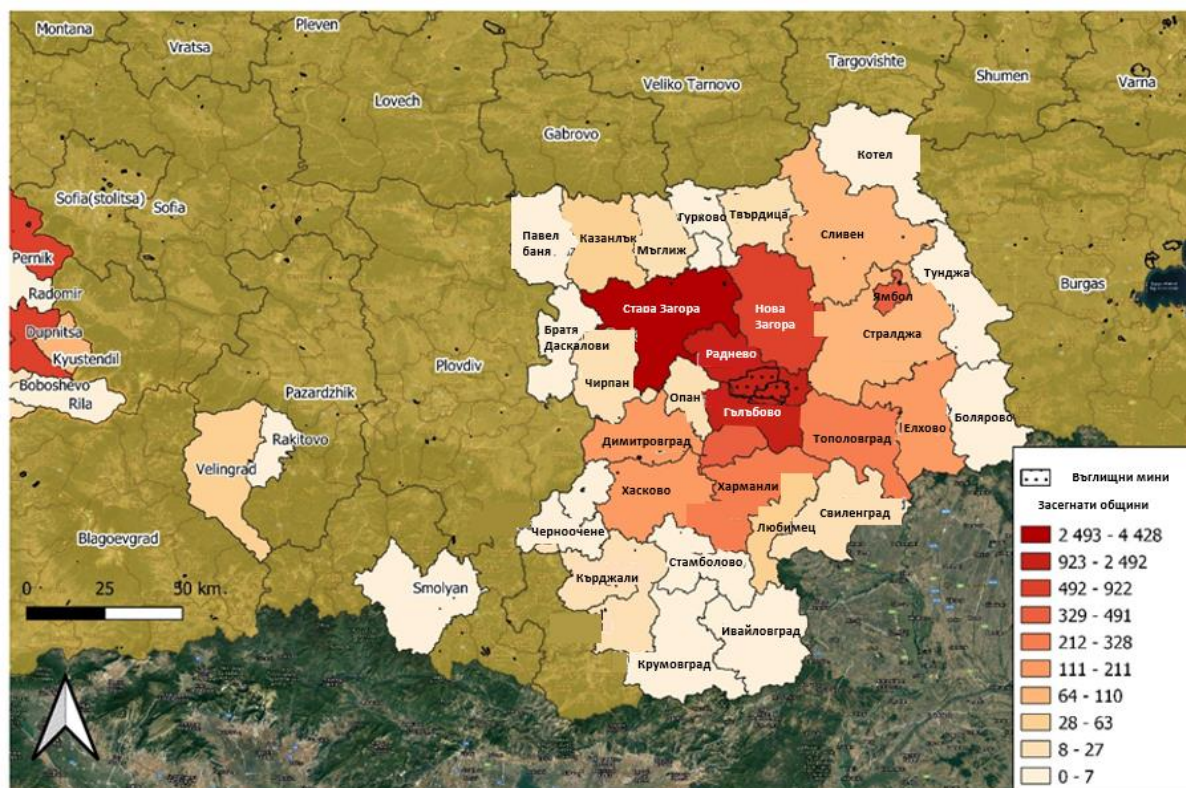
Област Стара Загора е идентифицирана като най-повлияна от прехода, тъй като четири въглищни ТЕЦ и мини са разположени в областта. От гледна точка на потенциално засегнати работни места област Стара Загора също се очерта като най-засегната.

Водещата позиция при брутната добавена стойност на област Стара Загора е повлияна от енергийния комплекс Марица Изток, което показва структурната роля на въглищната индустрия в областната икономика.

Територии с ТЕЦ, захранвани с лигнитни въглища (сектор D според статистическата класификация NACE) – Гълъбово (Стара Загора) и Нова Загора (Сливен)

Територии, които допринасят с работна сила, заета в икономически дейности В и D

Горепосочената категоризация на най-засегнатите територии показва, че прекратяването на използването на въглищните мини и ТЕЦ засяга по-голяма площ, излизаща извън границите на конкретните общини, където са разположени ТЕЦ. Общините донори на работна сила (работници, пътуващи ежедневно до и от работа) също би трябвало да бъдат взети предвид сред онези, които ще понесат социално-икономическите ефекти на прехода.

През 2020 г. енергийните/минните компании привличат работна сила от следните области² : Стара Загора – 8.2 хиляди; Хасково – 1.5 хиляди; Сливен – 0.9 хиляди; Ямбол – 0.6 хиляди; други – 0.1 хиляди.

Работна сила, пътуваща до и от мините/ТЕЦ ежедневно:

Община	Област	Придвижване на работна сила в мините/ТЕЦ-овете
Стара Загора	Стара Загора	4400
Раднево	Стара Загора	2500
Гълъбово	Стара Загора	1400
Нова Загора	Сливен	800

² Източник: Енергийни/добивни компании в целевата област

Ямбол	Ямбол	300-400
Симеоновград	Хасково	300-400
Харманли	Хасково	300-400
Тополовград	Хасково	300-400
Димитровград	Хасково	100-200
Хасково	Хасково	100-200
Елхово	Ямбол	100-200
Сливен	Сливен	100-200
Тунджа	Ямбол	100-200

Тези общини предоставят общо 11.1 хиляди наети лица (97% от общата потенциално директно засегната работна сила).

Енергийният комплекс Марица Изток е териториална комплексна система, излизаща извън административните граници на област Стара Загора NUTS 3.

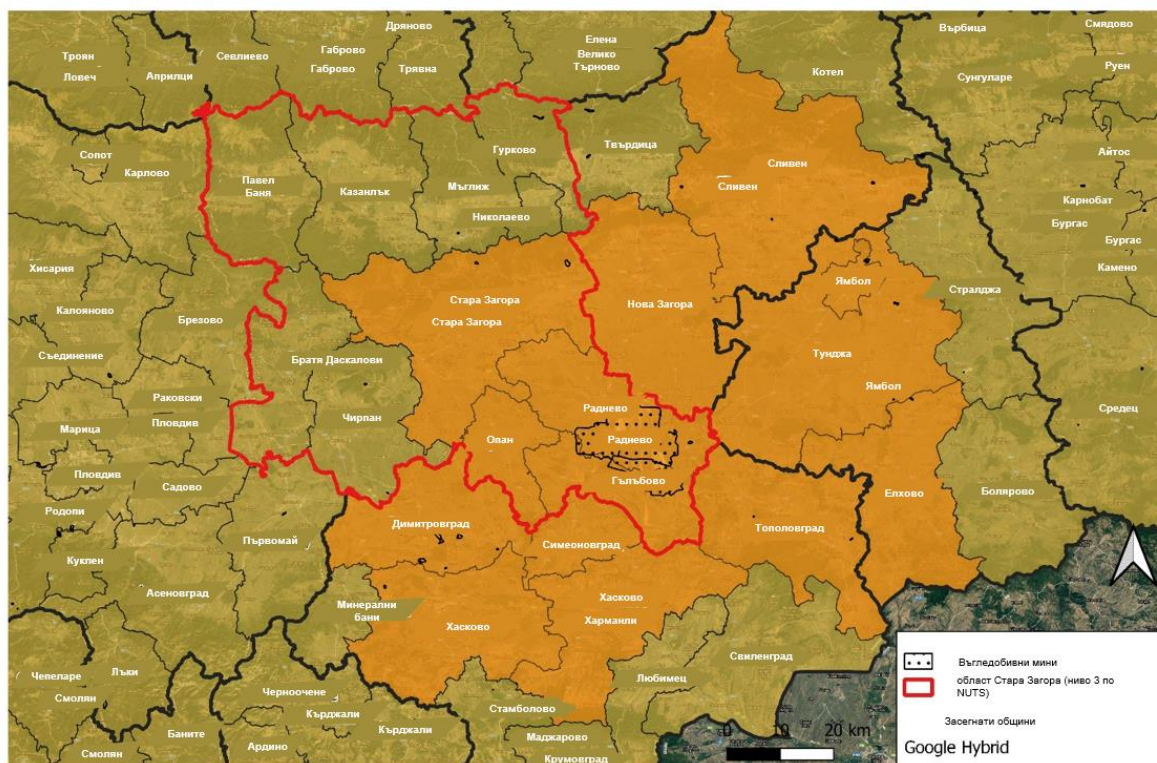
Засегната работна сила в Стара Загора и съседните области:

Област	Индикативен дял на населението в трудоспособна възраст, заето в засегнатите дружества	Общ брой засегнати работни места като % от общия брой заети (пряко + непряко)	Дял на БДС от секторите Б и Г като % от общата БДС
Стара Загора	4,52 %	23,80 %	14,46 %
Хасково	1,13 %	8,30 %	6,46 %
Сливен	0,90 %	7,30 %	5,62 %
Ямбол	0,99 %	6,60 %	4,87 %

Резюме на най-засегнати общини донори на работна сила, ежедневно пътуваща до и от работа в Стара Загора

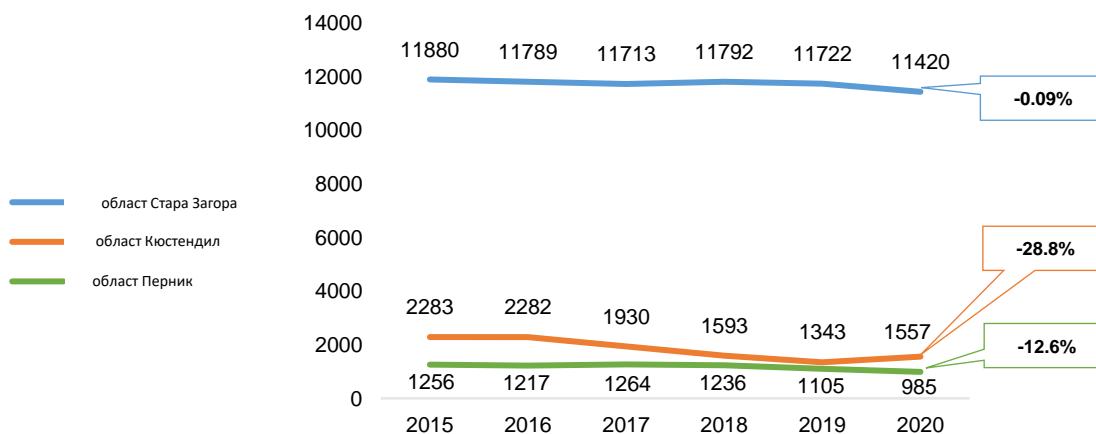

Най-силно засегнати общини-донори на пътуваща работна сила

Следните цифри показват, че процесът на постепенно спиране на производството на енергия на базата на въглища в енергийния комплекс Марица Изток още не е започнал, докато процесът на постепенно спиране на производството на енергия на базата на въглища в област Кюстендил и Перник е вече в ход.

Динамика на пряко засегнатите работни места в сектори В и D – области Стара Загора, Кюстендил и Перник, 2015-2020 г.

В заключение процесът на справедлив преход към неутрална по отношение на климата икономика се предвижда да обхване цялата територия на област Стара Загора. Там най-засегнатите общини са Раднево и Гълъбово, заедно с главния градски и икономически център Стара Загора. Освен това енергийният комплекс Марица изток (който включва четирите ТЕЦ-а - ЕЙ И ЕС-ЗС "Марица Изток I" ООД , "ТЕЦ Марица изток 2" ЕАД, Контур Глобал Марица Изток 3 АД , ТЕЦ „Брикел“ ЕАД и „Мини Марица-изток“ ЕАД) събира пътуващи от други административни области - Ямбол, Сливен и Хасково.

Най-засегнатите територии в Югоизточния регион са:

Територии с находища на лигнитни въглища и минни дейности:

- Област Стара Загора - Общини Раднево, Гълъбово;
- Област Сливен - Община Нова Загора

Територии с ТЕЦ, които използват като гориво лигнитни въглища:

- Област Стара Загора - община Гълъбово, местоположение на ТЕЦ AES 1 (700 MW), ТЕЦ 3 Countur Global (908 MW); Брикел ЕАД (200 MW), ТЕЦ Марица Изток 2 (1620 MW);
- Област Сливен - Община Нова Загора (част от производствените мощности на ТЕЦ Марица Изток 2

Територии, на които са разположени ТЕЦ-овете за топлинна енергия - Димитровград (област Хасково) и Сливен (област Сливен), Казанлък (област Стара Загора)³

Територии-донори (на общинско ниво) на пътуваща работна сила, заета в засегнатите енергийни и минни предприятия:

- Стара Загора, Раднево, Гълъбово, Нова Загора, Тополовград, Харманли, Ямбол, Симеоновград, Хасково, Димитровград, Сливен, Елхово, Любимец, Казанлък, Велинград, Свиленград, Тунджа, Кърджали, Мъглиж, Гурково, Опан, Чирпан, Николаево, Павел баня, Ивайловград, Маджарово, Минерални бани, Стамболово, Крумовград, Момчилград, Черноочене, Страджа, Котел, Твърдица, Ракитово, Смолян.

Област Кюстендил е най-уязвима от гледна точка на социално-икономическите и демографските тенденции, тъй като процесът на постепенно преустановяване на добива на въглища и на производството на електроенергия от въглища може да се проследи през последните две десетилетия. В същото време не е извършено планиране на нови работни места и икономически дейности.

В област Кюстендил най-засегнати са общините Бобов дол, Дупница и Кюстендил. Предвижда се обаче справедливият преход към неутрална по отношение на климата икономика да обхване цялата територия на област Кюстендил с акцент върху въглищния и енергийния сектор.

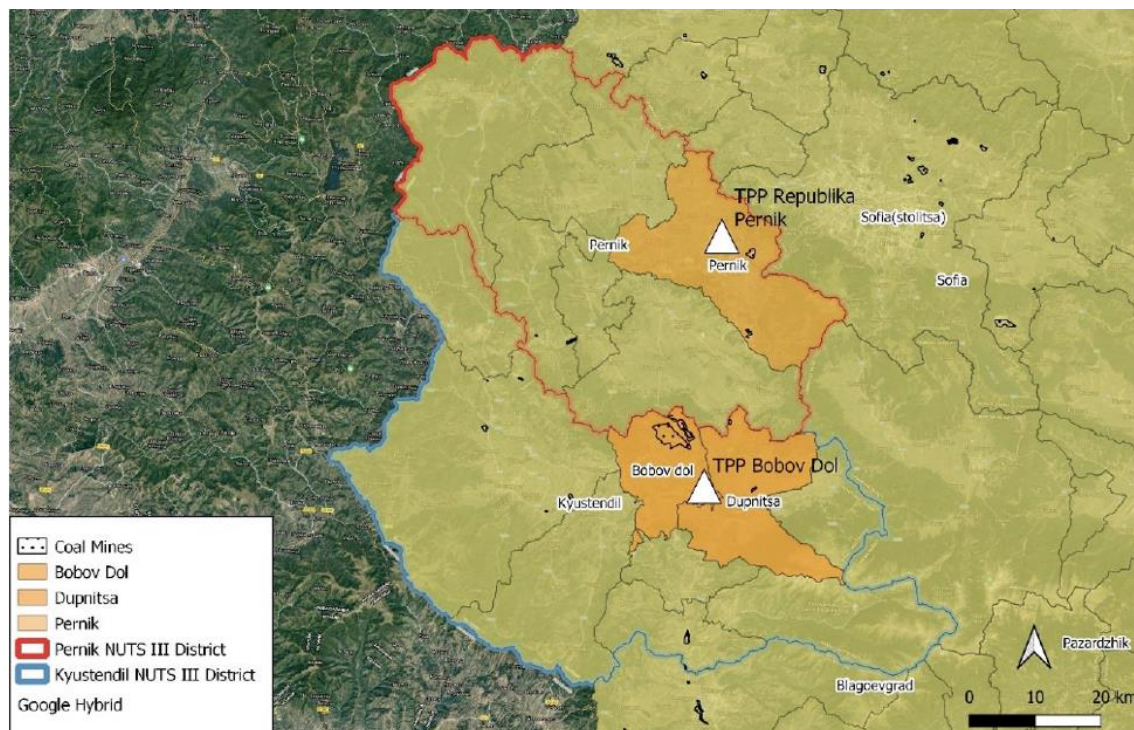
Териториалното разпределение на пряко⁴ засегнатите работни места е различно на общинско ниво в област Кюстендил – най-висока е концентрацията на засегнатите работни места в общините Бобов дол, Дупница и Кюстендил, докато останалите общини в областта са засегнати в по-малка степен.

---

³ ТЕЦ-ът в Казанлък не работи от повече от пет години

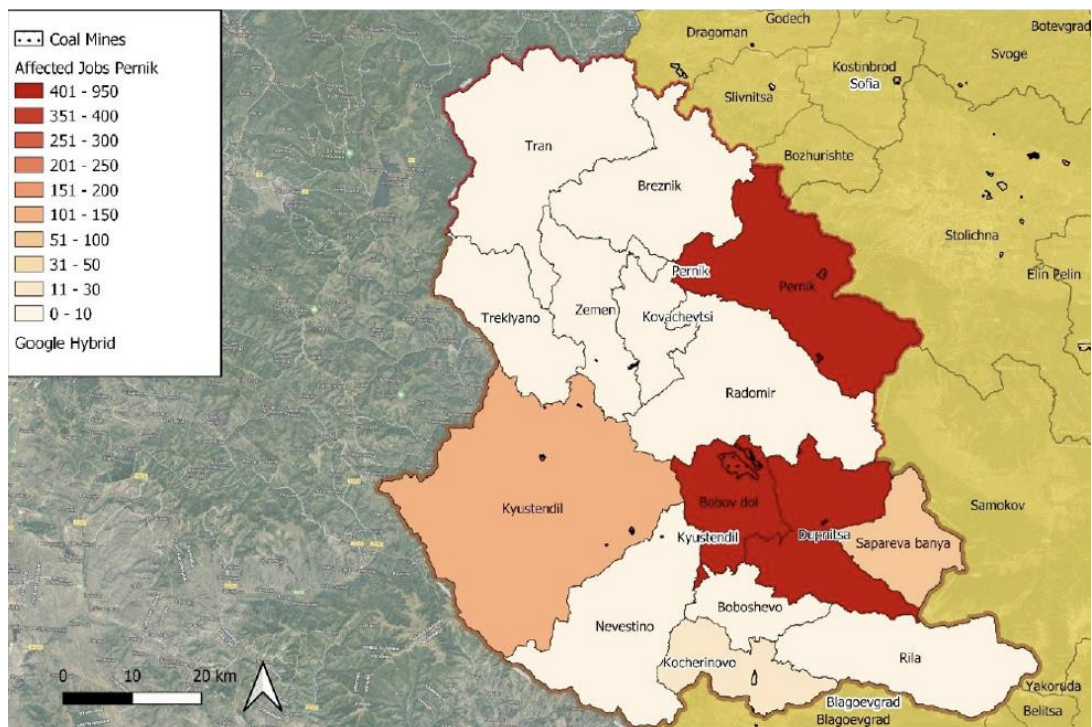
⁴ Не е налично териториално разпределение на непряко свързания трудов ресурс и засегнатите домакинства

Териториалното разпределение на пряко⁵ засегнатите работни места на общинско ниво в **област Перник** е съсредоточено в община Перник, докато другата община в областта, засегната по отношение на емисиите в схемата за търговия с емисии (СТЕ), е Радомир.

⁵ Не е налично териториално разпределение на непряко свързания трудов ресурс и засегнатите домакинства

В област Перник има концентрация на наети лица (хиляда), които са базирани главно в град Перник и близки села на територията на община Перник.

Горепосочената категоризация на най-засегнатите територии показва, че прекратяването на използването на въглищните мини и ТЕЦ засяга по-голяма площ, излизаща извън границите на конкретните общини, където са разположени тези предприятия. Общините, които са донори на работна сила (работници, пътуващи ежедневно до и от работа), също би трябвало да бъдат взети предвид сред онези, които ще понесат социално-икономическите ефекти на прехода.

През 2020 г. работната сила на минните/енергийните компании е концентрирана в област Кюстендил – 1.5 хиляди наети лица и само 0.1 хиляди наети лица пътуват ежедневно до и от работа от други области. Най-засегнатите общини от гледна точка на загуба на работни места са:

- Дупница – 0.7 хиляди;
- Бобов дол – 0.5 хиляди;
- Кюстендил – 0.1 хиляди;
- Сапарева баня – 0.06 хиляди.

В заключение, най-засегнатите територии в Югозападния регион са:

Територии с находища на лигнитни въглища, които понастоящем се експлоатират или вече са експлоатирани и се нуждаят от рекултивация (сектор Б по NACE rev. 2 (Номенклатурен код на икономическите дейности)) за преход към неутрална по отношение на климата икономика:

- Община Перник - находища и действащи въглищни мини.

- Община Бобов дол – находища и действащи въглищни мини.

Територии с ТЕЦ, които се нуждаят от рекултивация, промишлена реконверсия и технологично преминаване към друг енергиен източник (NACE rev. 2, сектор D) за преход към неутрална по отношение на климата икономика:

- Община Перник - местоположение на ТЕЦ "Република" (електрическа мощност - 105 MW, инсталирана топлинна мощност - 502 MW).

- Община Бобов дол – местоположение на ТЕЦ Бобов дол (630 MW).

Основни донорски територии на пътуващата работна сила:

- Общини Дупница, Кюстендил и Сапарева баня – за област Кюстендил.

- Община Перник – за област Перник.

Въгледобивът в регион Кюстендил все още е в ход с пълния капацитет на ТЕЦ Бобов дол, използваща местните въглища.

В Перник има концентрация на служители (хиляда), базирани основно в град Перник и близките села на територията на община Перник. Индикативните инвестиционни намерения на оператора на ТЕЦ, извън подкрепата по ФСП, са изграждане на нискоемисионен нагревател с инсталирана мощност 80 MW електрическа мощност, който в комбинация с вече инсталирани газови мощности да покрива изцяло топлинния товар на града и да доведе до замяна на съществуващите мощности, работещи с въглища, с технологии с ниски емисии.

Предстоящото въздействие върху работните места, декарбонизацията и прехода към неутралност по отношение на климата в отсъствието на смекчаващи мерки ще бъде значително

Допълнителна информация за Раздел 2.1.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква в) - Оценка на икономическото, социалното и териториалното въздействие на прехода към неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г.

Идентифициране на засегнатите икономически дейности и промишлени сектори, като се прави разграничение:

- *затихващи*

сектори, които се очаква да прекратят или значително да намалят своите дейности, свързани с прехода, включително съответния график;

- *трансформиращи се сектори, които се очаква да претърпят трансформация на своите дейности, процеси и резултати.*

За всеки от двата вида сектори:

- *очакваните загуби на работни места и нуждите от преквалификация, като се вземат предвид прогнозите за уменията;*

- *потенциал за икономическа диверсификация и възможности за развитие.*

Населението на област Перник на ниво NUTS 3 наброява 120 426 души (2019 г.). Равнището на безработица е едно от най-ниските в България (4,3%), а средната годишна заплата (11 895 лв.) е под средната за България. Икономическият микс на Перник включва различни отрасли, включително селско стопанство, преработваща промишленост, в т.ч. производство на стомана, производство на електрически трансформатори, производство на облекло.

През последните 40 години област Перник е изправена пред структурни, демографски и преходни предизвикателства. Въпреки това близостта на Перник до град София има смекчаваща роля по отношение на придвижването и работните места. Областта има четвъртата най-ниска БДС сред всички области в България и се нарежда на предпоследно място в Югозападния район с 969 млн. лв. Освен това Перник има малък дял в икономиката на региона на ниво NUTS 2 поради непропорционалния принос на София (столица).

В случая на Перник "агломерационната сянка" на София може да се превърне в предимство, особено ако се приложат мерки за стимулиране на ежедневната трудова миграция от столицата. Непосредствената близост на област Перник до София би могла да се използва за разширяване на местата за инвестиции извън границите на столицата и двата града да могат да създадат активен агломерационен коридор и коридор за развитие.

Перник е на второ място по брой на работната сила в региона след Кюстендил. Коефициентът на трудова активност в Перник е 77,5%. Перник е една от областите с най-висок коефициент на заетост в България - 70,9%, което се дължи и на минния и енергийния сектор.

Перник е областта с второто най-ниско ниво на безработица в региона NUTS2 - 4,3%, а общият брой на безработните е най-нисък в региона. В резултат на прехода обаче равнището на безработица ще се повиши. От друга страна, 40 % от всички безработни са без квалификация, 24 % се квалифицират като специалисти, а 36 % са професионални работници.

Необходимо е прилагането на целенасочени мерки, за да се преодолее въздействието на прехода към неутрална по отношение на климата икономика. Понастоящем близостта до столицата не е фактор за растеж, а по-скоро причина за негативни тенденции като "изтичане на мозъци", оттегляне на работна ръка и на инвестиции и други регионални предизвикателства.

Представените показатели доказват неблагоприятното икономическо положение на областта в България, което може да се усложни допълнително от загубата на значителна част от БДС, която идва от минния и енергийния сектор (на базата на пряко засегнатите работни места в тези сектори), поради прехода. Освен това е налице непряко въздействие върху предприятията, които взаимодействат с компаниите от минния и енергийния сектор.

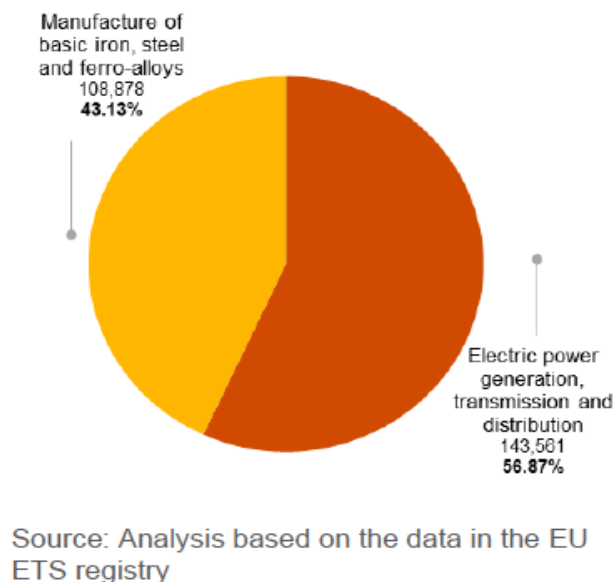
Уязвимостта на областта към прехода е значителна, тъй като алтернативните икономически дейности, които биха заменили добива на въглища и производството на енергия от въглища, не могат да компенсират БДС, генерирана понастоящем от минния и енергийния сектор. Преходът оказва влияние основно върху община Перник.

В областта има няколко сектора, които генерират високи емисии на парникови газове. През 2019 г. 31 % от БДС в област Перник се дължи на индустриалния сектор, включително подсектори с високи емисии на парникови газове, като минно дело и енергетика. Показателно е, че 9,36% от БДС на областта идва от предприятията в тези сектори, а 11,0% от населението е заето в тези и свързаните с тях предприятия. Топлофикация Перник АД - ТЕЦ Република, топлофикационното дружество, е отговорно за по-голямата част от емисиите на парникови газове в областта поради използването на въглища за производство на топлинна енергия. По-голямата част от БДС на областта идва от сектора на услугите, главно от транспорта, който е въглеродно интензивен.

Затихващи и трансформиращи се сектори:

Намаляващите сектори в област Перник, които ще бъдат постепенно преустановени, са: въгледобивни дейности, производство на енергия с използване на въглища (вкл. електроенергия, топлинна енергия и пара), с изключение на ТЕЦ за отопление, в случай че докаже, че отговаря на критериите за устойчивост по Директива RED II (икономии на ПГ след 2021 г. >70% и след 2026 г. >80%); доставка на специализирано оборудване за минни машини, инструменти, резервни части и др, възстановяване и третиране на отпадъци, административна дейност и т.н.); основно производство на стомана, освен ако не прилага широкообхватни мерки за декарбонизация.

Въглищната промишленост по границата между област София и област Перник включва следните две мини – мина Бели брег и мина Станянци. И двете мини доставят лигнитни въглища на ТЕЦ Бобов дол и ТЕЦ Република. През 2020 г. общият брой на наетия персонал възлиза на 148 (от 256 през 2016 г.) служители в мина Станянци и съответно 62 (от 310 през 2016 г.) служители в мина Бели брег. В сравнение с потенциално пряко засегнатите работни места в област Кюстендил (2,283 заети през 2016 г. и 1,560 заети през 2020 г.) и област Перник (256 заети през 2016 г. и 992 през 2020 г.), потенциалният ефект върху въглищната промишленост на област София изглежда много по-малък.

Трансформиращите се сектори в област Перник, които ще могат да трансформират своите дейности и да се адаптират към неутралната по отношение на климата икономика, са:

- Доставка на специализирани инсталации за производство на електроенергия, машини и части.
- Дейности, подпомагащи производството на енергия

Освен това основната характеристика на област Перник е традиционната специализация в производството на стомана, което представлява значителен дял от въглеродните емисии от секторите, обхванати от СТЕ на ЕС в областта – 43.13%. Това е единственият производствен сектор с регистрирани емисии от СТЕ в областта, който се състои от две големи предприятия за производство на стомана – Стомана Индъстри и Леяро Ковашки Машиностроителен Комплекс.

Очаквани загуби на работни места и нужди от преквалификация, като се вземат предвид прогнозите за умения

На този етап предоставянето на конкретни числени показатели за засегнатия персонал е само ориентировъчно. Очаква се 8-10% средногодишно намаление на преките и непреки работни места до 2030 г., което налага своевременно създаване на адекватни алтернативи за засегнатите лица. След 2030 г. се очаква постепенно по-нататъшно намаляване на заетостта в мините и ТЕЦ, в съответствие с окончателното преустановяване на производството на топлинна и електрическа енергия от въглища до 2038 г., което ще наложи допълнителни усилия за осигуряване на качествена алтернативна заетост и никой да не бъде изоставен.

Въздействието върху местния пазар на труда ще бъде значително, тъй като минният и енергийният сектор са структурният икономически сектор и работодател. За област Перник са взети като референтни две конкретни години – 2030 г. (намаляване на емисиите от въглищни ТЕЦ) и 2038 г. (последната планирана дата за завършване на спирането), за да бъдат приведени в съответствие с очакваните промени, посочени в глава 1. В първата ключова година ще са необходими около хиляда алтернативни подходящи работни места в други икономически сектори, което съответства на по-ниското използване на капацитета на въглищните ТЕЦ. До 2038 г. още ок. Очаква се да бъдат създадени 1,8 хиляди нови работни места в други икономически области с постепенния напредък на енергийния преход до окончателното спиране на въглищата до 2038 г.

Област (хил.)	2022- 2024	2025	2026	2027	2028- 2029	2030	2031- 2037	2038
Затихващ сектор на енергийната промишленост на основата на въглища								
Пряко	-	-	0.0 - 0.5	-	-	-	-	-
Косвено	-	-	0.0 - 1.2	-	-	-	-	-
Пряко	-	0.0 - 0.2	0.2 - 0.6	0.0 - 0.2	-	-	-	-
Косвено	-	0.0 - 0.3	0.3 - 1.0	0.0 - 0.3	-	-	-	-
Общо	-	0.0 - 0.5	0.5 – 3.3	0.0 – 0.5	-	-	-	-

Неблагоприятната структура на уменията на работната сила може да се влоши допълнително от постепенното закриване на интензивни на емисии икономически сектори, което се отнася както за средно, така и за нискоквалифицираните работници. Добивът на въглища и производството на електроенергия и топлоенергия от въглища в областта имат дългогодишни традиции, което предполага, че много служители притежават набор от умения, свързани с промишлеността в областта, и ще се нуждаят от преквалификация, повишаване на квалификацията и основна квалификация, за да отговорят на нуждите на бъдещата икономика.

Новите умения, които трябва да бъдат създадени, трябва да са свързани с чистата енергия и енергийната ефективност, в т.ч. фотоволтаични панели, електрическо оборудване и технически

елементи за фотоволтаични панели, кабели, инвертори, алуминиеви рамки за фотоволтаични системи, хидролизатори за зелен водород, допълнително оборудване за зелен водород, геотермално оборудване - тръби, клапани, автоматизация и др. Освен това промишлеността за производство на стомана следва да прилага мерки за повишаване на квалификацията и преквалификация за декарбонизация.

Освен това всички останали активни икономически сектори следва да бъдат подкрепени за създаване на нови работни места и прилагане на мерки за декарбонизация, като например производство на чиста енергия и топлинна енергия и мерки за енергийна ефективност, инсталиране на оборудване с по-голям капацитет и намаляване на емисиите на парникови газове и др.

Преходът към неутрална по отношение на климата икономика ще се отрази на териториите в различни аспекти:

- Мините ще се нуждаят от мащабна рекултивация, каквато досега не е имало в България. Обикновено дейностите по рекултивация изискват участието на голям брой работници и отнемат дълъг период от време, като по този начин се създава алтернативно използване на наличния трудов ресурс от мините. Въглищните мини (открити или подземни) и прилежащите им терени са публична държавна собственост. Дружествата, които ги експлоатират, имат концесионни договори, но не притежават собственост върху земята.

- Рекултивирания терени биха били подходящо място за алтернативни инвестиции - например фотоволтаици или кафяви площи, а не за земеделски площи/земя;

- Използването на съществуващите въглищни мощности ще намалее с времето

- ВЕИ и други нисковъглеродни мощности трябва да заменят съществуващите мощности.

- Настоящата структура на работната сила, наета в секторите В и D на NACE, дава възможност за евентуално пренасочване към нови промишлени дейности (изискващи предимно нискоквалифицирана и средноквалифицирана работна сила).

Планираното заместване на производството на електроенергия от въглища с ВЕИ и други промишлени дейности ще повлияе значително на системата за управление на добива, което включва ограничаване и затваряне на оперативни блокове за по-кратки от планираните периоди на работа. Такова ранно ограничаване на плановите за добив изисква правилно управление на дейностите по преоборудване и след закриване, които трябва да бъдат осигурени от квалифициран персонал и осигурени с финансова подкрепа, за да се избегнат неблагоприятни въздействия върху околната среда.

Допълнителна информация за Раздел 2.2

Позоваване: член 11, параграф 2, буква г) - Потребности и цели за развитие до 2030 г. с оглед на постигането на неутрална по отношение на климата икономика на Съюза до 2050 г.

- Необходимо е развитието да отговори на предизвикателствата на прехода;

- Цели и резултати, които се очакват от изпълнението на приоритета за ФСП, включително очаквания принос по отношение на създаването и запазването на работни места.

Преходът към неутралност по отношение на климата (енергетиката е най-големият източник на емисии на парникови газове - през 2020 г. на този сектор се падат 71,29 % от общите емисии, като основният източник е изгарянето на твърди горива - 49 %, следвано от течните горива - 35,3 % и газообразните горива - 13,7 %) ще доведе до редица въздействия, повечето от които са свързани със закриването и преобразуването на минните и енергийните предприятия. Тъй като тези предприятия са едни от най-големите работодатели в областта, съществува голям риск от загуба на работни места и БДС. Освен това съществува риск от увеличаване на равнището на безработица, емиграция на работната сила, ускоряване на обезлюдяването, икономически упадък и проблеми с качеството на въздуха.

Според Интегрирания план в областта на енергетиката и климата на Република България 2030 г. дялът на възобновяемата енергия в енергийния микс на България трябва да нарасне до 27,09% от брутното крайно потребление на енергия. ВЕИ капацитетът нараства експоненциално и България реши да увеличи амбициите си за ВЕИ. Базираното на въглища електричество (за енергийна употреба) вече постепенно се заменя с възобновяемо електричество. Остатък от ВЕИ или допълнителен капацитет на място (в комбинирани инсталации) ще се използва за възобновяемо производство на водород.

Икономическото развитие и диверсификацията са от изключителна важност и са необходими смекчаващи мерки за справяне с предизвикателствата, свързани с прехода към неутрална по отношение на климата икономика. Тези мерки следва да включват подкрепа за създаването на нови предприятия и за растежа на съществуващите в сектори с висок потенциал.

Над 60 % от работната сила в област Перник е с висше, средно и средно професионално образование, което предоставя възможности за пренасочване на заетостта от ниските и средните към средните и средно високите технологии, както и в сектора на услугите.

Област Перник е подписала меморандуми за партньорство с Националната компания "Индустриални зони" и има индустриални паркове, които са в етап на планиране и изграждане. Област Перник предвижда изграждането на индустриален/логистичен парк на площ от 346,3 хектара. В момента територията на Индустриална и логистична зона Перник се нуждае от изграждане на сгради, халета и складове.

Освен това наличието на добре развита и лесно разпознаваема екосистема за научни изследвания и иновации би улеснило значително процеса на диверсификация на икономиката във въглищните райони.

Съвместните научноизследователски и развойни дейности между академичните среди и бизнеса (напр. чрез инкубатори и индустриални клъстери) водят до развитие на нови знания, които са основа за въвеждане на нови технологии и иновации на продукти и процеси. Инфраструктурата за научноизследователска и развойна дейност в област Перник е представена от един университет и може да бъде доразвита.

Едно от основните идентифицирани предизвикателства е необходимостта от укрепване на техническия капацитет на заинтересованите страни (общини, МСП и др.) за подготовка и изпълнение на проекти, финансирани от ЕС. Това може да се постигне чрез създаването на Агенция за регионално развитие, която да улесни процеса и да поеме отговорността за процеса на преход в региона.

Няколко групи работници бяха определени като най-уязвими и засегнати от прехода към неутралност по отношение на климата и към тях трябва да бъдат насочени средствата от ФСП. Тези групи включват работниците в местните предприятия за добив на въглища и за производство на енергия и топлинна енергия на базата на въглища, работниците в доставчиците на ТЕЦ и мините, заетите в производството на стомана, членовете на семействата на горепосочените групи и младите хора, на които предстои да завършат образованието си до 2030 г.

Изпълнението на мерките по ТПСР ще доведе до следните резултати:

- Масивна рекултивация на минните участъци с участието на голям брой работници, като по този начин се създава възможност за алтернативно използване на наличния трудов ресурс от мините;
- Осигуряване на подходящи места чрез рекултивация на минните участъци за алтернативни инвестиции - фотоволтаични инсталации;
- Преминаване към други енергийни източници с цел намаляване на въглеродните емисии и заместване на капацитета на съществуващите мощности с комбинация от ВЕИ и нисковъглеродни гъвкави мощности, включително - с фотоволтаични системи, слънчеви системи за централно отопление като комбинирана система за производство на топлинна енергия и енергия за охлаждане, зелен водород, геотермална енергия, вятърна енергия и биометан;
- Прехвърляне на работни места към нови промишлени дейности в сектори в преход и такива с висок потенциал за създаване на БДС.

Допълнителна информация за раздел 2.4. - Видове предвидени операции

Позоваване: член 11, параграф 2, буква ж)

- *вид на предвидените операции и очакваният им принос за облекчаване на въздействието на прехода*

Инициативите в плана за действие за преход се вписват в три стълба, които отразяват предизвикателствата и нуждите на област Перник. Те също така са в съответствие със стълбовете и принципите на ФСП, водещи до неутрална по отношение на климата икономика, опазване на околната среда и дългосрочна икономическа устойчивост.

Средствата от Фонда за справедлив преход, предвидени за региона на Перник възлизат на 92 млн. евро.

Стълб 1 - Индустрия за устойчиви енергийни решения - подкрепя мерките, като насърчава разработването и прилагането на нови устойчиви енергийни решения в съответствие с целите на прехода към неутралност по отношение на климата и подкрепя икономическата диверсификация/създаването на работни места.

Стълб 2 - Социална подкрепа и подкрепа за заетостта - подкрепя социалния преход. Това включва създаването на центрове за Професионално образование и обучение (ПОО), които да осигурят процеса на повишаване и преквалификация на съществуващата работна сила и преминаването към алтернативни по-добри работни места.

Стълб 3 - Разнообразяване на местната икономика - подкрепя икономическата диверсификация/създаването на работни места, развитието на нови икономически

сектори, създаването на нови работни места, стартирането и развитието на предприятия, включително научноизследователска и развойна дейност, с цел преминаване към нови работни места след постепенното прекратяване на дейността на минния и въглищния енергиен сектор и благоприятното свързване на местната икономика с град София.

Хоризонталният приоритет е насочен към повишаване на техническия капацитет на бенефициентите, за да се подобри качеството и процентът на одобрение на проектите за кандидатстване.

Стълб 1 - Индустрия за устойчиви енергийни решения

1. Рекултивация на минните терени

Възстановяване на нарушените от минната дейност терени, при спазване принципа "замърсителят плаща" (извън обхвата на дейностите, ангажимент на концесионера) и подготовката им за алтернативни икономически дейности (развитие на индустриални/логистични зони, изграждане на мощности за ВЕИ) ще бъде подкрепено. В дейността ще бъде ангажирана пряко засегнатата работна сила поради специфичната квалификация и умения, които притежава. Терените не представляват никаква друга форма на екологични щети, за които националното законодателство би предвидило отговорност на операторите (минните компании).

Рекултивацията на кариерите за лигнитни въглища изисква спазване на националните и европейски екологични изисквания, рекултивацията и възстановяването на територията трябва да се извършват с ресурса от наличен квалифициран персонал, тежко минно оборудване и технологична механизация. Освен това, процесът на преустановяване и прекратяване на минната дейност трябва да се планира и извършва в съответствие с минно-технологичните изисквания и норми, на които се подчинява този вид технология при открито разработване на находища на полезни изкопаеми.

Вследствие на гореизложеното, рекултивацията на кариерите за лигнитни въглища, изисква умения, сходни с уменията на най-пряко засегнатите от прехода работници, както и управление на текущите дейности по добив на въглища паралелно с рекултивацията и планиране и подготовка на освободените терени за по-нататъшни промишлени дейности. Освен това съществуващите планове за рекултивация на въглищни мини не отразяват нито по-ранното от планираното затваряне на въглищните мини, нито нуждите от новопланирани индустриални приложения на територията на кариерите.

Мярката ще включва дейности за подобряване на рекултивирани земи за специфични икономически дейности, като например развитие на индустриални зони, изграждане на мощности за ВЕИ като надграждане на законовите задължения на концесионерите за рекултивация. Предвиждат се проекти за промяна на предназначението, обхващащи набор от опции, включително базирани на природата решения

Информация относно осъществяване на рекултивацията при спазване на принципа „замърсителя плаща“ е представена в Анекс 3.

2. Подкрепа за МСП, фокусирани върху научноизследователската и развойната дейност, проектирането и монтажа на фотоволтаични панели

Целта е да се подпомогне производството на фотоволтаични системи, които ще подпомогнат създаването на работни места и БДС, както и енергийния преход в региона, надграждайки вече съществуващия инженерен опит и се разработят соларни системи за централно отопление като комбинирани системи за охлаждане и тригенерация на топлинна и електрическа енергия в МСП.

3. Подкрепа за МСП, насочени към инсталации за биогаз (биометан)

Целта е да се подкрепи производството на биогаз (биометан), което ще подпомогне създаването на работни места и БДС, както и енергийния преход в региона, като се използва вече съществуващият инженерен опит. Биометанът ще се използва като алтернативно гориво с ниски емисии и създаващо работни места, базирано на органични отпадъци - за промишлени цели. Биометанът ще отговаря на критериите за устойчивост, изложени в Директива (ЕО) 2018/2001 за поощряване на използването на енергия от възобновяеми източници. Изпълнението на критериите за устойчивост ще бъде предмет на доказване от кандидатите в схемата за подпомагане.

Проектът ще подпомогне намаляването на емисиите на парникови газове и ще интегрира управлението на отпадъците и енергийните системи в региона. . Обхватът на действие ще изключва селскостопански остатъци и/или селскостопански отпадъци.

4. Схема за подпомагане на съоръженията за производство и използване на ВЕИ и зелен водород.

По отношение на технологиите се очаква подкрепата да бъде насочена към пилотни проекти за производство и/или съхранение на зелен водород и за внедряване на ВЕИ. Подкрепата ще бъде насочена и към използването на зелен водород като акумулиране на енергия, термичен и/или химичен агент. Това включва производството и инсталирането на водородни електрически клетки, хидролизатори за водород за обществено отопление, транспорт и друго водородно оборудване, необходимо за прехода към зелен водород като енергиен източник.

Интегрирани проекти за производство и използване на чист водород ще бъдат приоритизирани.

Подкрепа ще се осигурява и за производство или използване на зелен водород отделно, тъй като това е нова технология и проектите са демонстрационни. Въздействието върху заетостта се очаква да обхване строителството и фазата на поддръжка, както и обучението на работниците за проекти за ВЕИ и зелен водород другаде. Тази мярка е допълнителна към мярката по-горе за рекултивация на откритата разработка на въглища, както и мерките за подпомагане на ВЕИ и създаване на водородна пътна карта, както е предвидено в други фондове на ЕС, които ще подпомогнат декарбонизацията на определени индустрии с интензивно използване на изкопаеми горива като металургията. По избор производствените мощности биха могли да бъдат създадени върху рекултивирана земя от открита разработка и така проектът може да спечели от консолидираната собственост върху земята.

Проектите, които са получили "печат за високи постижения" по програма "Хоризонт Европа", също ще бъдат приоритетни по тази схема за подпомагане.

Стълб 2 - Социална подкрепа и подкрепа за заетостта

5. Картографиране на уменията на засегнатата работна сила (виж Анекс 4)

Подробна оценка на уменията и компетенциите на съществуващия персонал на ТЕЦ-овете и въглищните мини се счита за много важна за успешното моделиране на мерките за преквалификация и повишаване на квалификацията на засегнатата работна сила в трите региона. Тази дейност ще се реализира на два етапа:

1. Фаза на програмиране

Министерството на енергетиката в тясно сътрудничество с отговорните министерства, синдикатите, бизнеса и ключови местни заинтересовани страни в началото на 2023 г. разработи пътна карта, очертаваща уменията и потенциала за развитие, повишаване на квалификацията и преквалификация на засегнатата работна сила от процеса на преход. Пътната карта е одобрена през м. май 2023 г.

2. Фаза на изпълнение

Тази фаза включва работа на терен за картографиране на уменията и потенциал за развитие на работниците.

Резултатите ще отразяват регионалните специфики и предложените мерки ще бъдат съобразени с конкретните нужди и потенциал на област Перник.

Част от изпълнението на тази дейност ще бъде финансирано от Програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027. Проектът се очаква да стартира в началото на 2024 г. и да продължи 1 година. В рамките на него ще бъдат изпълнени следните дейности:

1. Усъвършенстване на методологията за прогнозиране и изготвяне на прогнози за развитието на пазара на труда.

2. Изготвяне на оценки на нетния ефект от активната политика на пазара на труда, вкл. разширяване обхвата на последващата оценка на активната политика на пазара на труда.

3. Повишаване на капацитета и експертизата на служители, работещи в сферата на пазара на труда.

4. Осъществяване на проучване за идентифициране и картографиране на наличните умения и нагласите за развитие на 15 000 заети лица в ТЕЦ и въглищните мини в областите Стара Загора, Кюстендил и Перник, от които 1000 заети лица в област Перник.

В рамките на операцията по ТПСР ще бъдат използвани разработените в рамките на проекта по ПРПР анализи и методологии, за да се разшири обхвата на проучванията.. Проучванията, финансирани от ФСП, ще обхванат 30 000 души – косвено засегнати от прехода лица (членове на семействата на заети лица в ТЕЦ и въглищните мини, както и работещи в свързаните индустрии) в областите Стара Загора, Кюстендил и Перник, от които 2000 косвено засегнати лица в област Перник..

6. Преквалификация и повишаване на квалификацията.

Предвижда се преквалификация и повишаване на квалификацията на работниците за новите работни места, включително обучения на работното място, вкл. компенсации за служители в периода на обучение докато все още работят при настоящи/преходни/нови работодатели, активно подпомагане на търсещите работа, кариерно консултиране и услуги за подпомагане на намирането на работа, както и предприемачески умения. Мерките ще са насочени и за групите в неравностойно положение и младежите.

За активна подкрепа на търсещите работа, мерките могат да включват кариерно консултиране и услуги за подкрепа при намиране на работа, предприемачески умения. Очаква се Агенцията по труда като част от Министерството на труда и социалните въпроси да играе важна роля в предоставянето на своя опит за преквалификация и повишаване на квалификацията на работниците за новите работни места.

7. Мерки за енергийна ефективност и ВЕИ, вкл. Справяне с енергийната бедност

Мярката ще подкрепи енергийна ефективност в жилищни сгради с акцент върху енергийно бедните домакинства и уязвимите потребители на енергия с оглед справяне с енергийната бедност. Това включва саниране на сгради, внедряване на възобновяеми енергийни източници в съществуващи сгради, отоплителни и климатични инсталации. Такива мерки ще смекчат въздействието на процеса на преход чрез облекчаване на натиска върху нарастващите енергийни разходи и ще запълнят произтичащата празнина в производството на енергия чрез комбинация от мерки за енергийна ефективност и използване на ВЕИ. Мерките за енергийна ефективност ще допринесат за намаляване на потреблението на енергия, като по този начин ще допринесат за намаляване на въглеродния отпечатък в региона.

Настоящата мярка е в съответствие с ПВУ, според който определението за енергийна бедност ще бъде включено в националното законодателство за целите на приоритетното третиране на обхванатите от определението лица при изпълнението на мерки и проекти за повишаване на енергийната ефективност и ВЕИ.

8. Схема за подпомагане на потребители на собствена електрическа енергия от възобновяеми източници и общности за възобновяема енергия

По тази операция може да се предоставя подкрепа за:

- домакинствата при инсталиране на инсталации за производство на електрическа енергия от възобновяеми източници, съвместно със съоръжения за съхранение на електрическа енергия ако е приложимо, с цел превръщането им в потребители на собствена електрическа енергия от възобновяеми източници (по смисъла на ЗЕВИ); и
- създаването на общности за възобновяема енергия (по смисъла на Директиви 2018/2001 и 2019/944), които да произвеждат, потребяват, съхраняват излишните количества енергия от възобновяеми източници, както и да споделят и/или търгуват в рамките на общността за възобновяема енергия енергията, произведена от инсталации, притежавани от общността за възобновяема енергия.

Ползите от включването на подобен тип операция са следните:

- Средство за борба с енергийната бедност и увеличаване на автономността в производството и потреблението на енергия;

- Намаляване на потреблението на енергия и вредните емисии от изгарянето на изкопаеми горива и дърва за домакинствата (парникови емисии и замърсители на въздуха);
- Възможност за наемане на преквалифицирани монтажници на ВЕИ мощности, както и работна ръка по поддръжката, в краткосрочен и дългосрочен план;
- Конкретни резултати в краткосрочен план: по-ниски сметки за енергия за бенефициентите;
- Конкретни резултати в дългосрочен план: възможност за ползи от обединението на производители и др. сходни в енергийни общности, както и на потребители, производители и други заинтересовани страни в енергийните общности;
- Намаляване на тежестта върху електрическата мрежа и децентрализация на съществуващите доставчици, което води до икономическа и инфраструктурна устойчивост;
- Продължаване на традициите на развитие на сектор енергетика в региона.

Общностите за възобновяема енергия могат да се превърнат в основа за създаване на местна кръгова икономика, за „умни“ местни енергийни пазари, от които членовете на общността могат да получават енергия на предвидима, стабилна и справедлива цена.

Извън инвестициите по ФСП в бъдеще е предпоставка дружествата на територията на енергийната общност да се превърнат в производител и дори доставчик на енергия и други услуги, приходите от които да се връщат на членовете на общността или да се инвестират в изолация на сгради, енергийна ефективност, устойчива мобилност.

Инвестициите могат да бъдат съпроводени и от мерки за капацитет и експертно знание по места, включително:

- Възможност за обучение и квалификация по теми като сметките за енергия, енергийна ефективност, автономно производство на енергия от възобновяеми източници, устойчиви практики в ежедневието, демократични форми на организация на общността и др.;
- Потенциал за развитие на гражданското общество в региона чрез включване на членовете на общността във вземането на решения, засилено сътрудничество с местните власти за общополлезни решения.

В рамките на операцията могат да бъдат извършвани и обследвания на потенциала на сградите и съоръжения от региона за намалено потребление и производство на слънчева енергия и др. възобновяема енергия. Това включва например извършване на мащабно заснемане на градските съответните територии от въздуха и определяне на възможният брой слънчеви панели, които могат да се поставят върху конкретна сграда.

Съгласие 3 - Разнообразяване на местната икономика

9. Развитие на Индустриална и логистична зона Перник.

Подкрепа за разширяване или създаване на индустриални паркове, съсредоточени върху решения в областта на чистите технологии. Такива решения използват уменията на работната сила, която е най-пряко засегната от прехода. Ще бъде предоставена и насърчавана подкрепа за специализация в подсектори с най-голям местен потенциал, като например, ориентировъчно, металообработка, каучук и устойчиво използване на пластмаси, производство на хранителни продукти и напитки, производство на

електрическо оборудване и технологии за чиста енергия. Подкрепата ще бъде насочена към МСП и стартиращи предприятия. Предвидените допустими разходи включват създаването на вътрешна техническа инфраструктура, както и на социални и административни съоръжения. По-специално, подкрепата може да бъде насочена към съоръжения за местно производство и съхранение на електроенергия (паркове с нулеви емисии), центрове за създаване на мрежи, бизнес инкубатори, цифровизация. По-конкретно подкрепата ще бъде насочена към по-нататъшното развитие на съществуващата индустриална и логистична зона в Перник. Диверсификация и адаптиране на предприятията към икономическия преход. Целева подкрепа за местните предприятия за адаптиране към техните нужди и ниво на развитие. Фокусът е върху това да се гарантира, че предприятията могат да се адаптират и интегрират във веригата на стойността, по-специално във връзка с новите икономически дейности, посочени по-горе. Следователно целта е да се подкрепи заетостта в региона, който е засегнат косвено от прехода. Подкрепата може да включва подкрепа за закупуване на ново оборудване и осигуряване на специализирано обучение на персонала и за нематериални активи; мерки за енергийна ефективност, както и подкрепа за цифровизацията на предприятията. Ориентираността на вниманието ще бъде насочена към сектори, определени като приоритетни за региона, като мехатроника, химическа промишленост, селско стопанство, промишлени ИКТ решения, производство на електрически компоненти и чисти енергии.

Мярката също така ще даде възможност за нисковъглеродно свързване на местния транспорт. Понастоящем транспортната инфраструктура е ориентирана към централните северни транспортни коридори на София и Южна Гърция. Следователно, необходимостта от по-добри вътрешни регионални връзки е идентифицирана в съответствие с нуждите и планирането на регионалното развитие. Това ще бъде допълнително уточнено след изготвянето на интегриран генерален план за целия регион. В специфичния пространствен контекст на област Перник най-важните транспортни връзки, които трябва да бъдат подкрепени, са в границите на община Перник, където ще се развиват повечето от новите обекти и дейности. Други важни връзки са тези между Перник и общини с голямо население като Радомир и Брезник. Връзките със съседната област Кюстендил и София биха могли да бъдат подкрепени по линия на ФСП стълб 2 и 3.

10. Център за научноизследователска и развойна дейност за промишлеността, подкрепящ услуги като изследователски център за промишлен дизайн и научен център за материалознание

Тази мярка включва подкрепа за сътрудничеството между академичните среди и бизнеса чрез иновативен технологичен център, който ще осигури благоприятна среда за привличане на изследователи и кариерно развитие, както и първокласна инфраструктура за укрепване и надграждане на експертния опит и капацитет за разработване на висококачествени научни резултати и тяхното превръщане в иновативни продукти, системи и услуги. Центърът ще се фокусира върху индустриалния дизайн, както и върху научен център за материалознание. Този център също така ще предоставя целева подкрепа за развитието на научноизследователската и развойната дейност в новосъздадени предприятия и ще осигурява подкрепа за пазарната реализация на техните

изследвания, включително чрез регистрация на интелектуална собственост и развитие на екосистема (насърчаване на предприемачеството, консултантски услуги, бизнес инкубатори)

Хоризонтален стълб: Техническа помощ

Техническа помощ ще бъде налична за:

- 1) МРРБ като управляващ орган (УО) на ПРР 2021-2027 г. за ефективното управление и използване на ФСП
- 2) Министерство на енергетиката в своята координираща роля в изпълнението на териториалните планове за справедлив преход
- 3) Социалните партньори в качеството им на ключови заинтересовани страни и сътрудници

Индикативен неизчерпателен списък на допустимите дейности/мерки:

- Организиране на периодично обучение на персонала на заинтересованите страни, като работни срещи, учебни пътувания и семинари, насочени към обмен на опит и добри практики; Техническа помощ / консултантски услуги / специализирана експертиза от външни организации / експерти в отговор на специфичните нужди на бенефициентите
- Изследвания, предпроектни проучвания, проучвания на потенциала на МСП на областно ниво, други анализи и др. и набор от проекти, свързани с процеса на преход
- Подкрепа за добре функциониращ правителствен механизъм и ключови заинтересовани страни за улесняване на прехода към неутрална по отношение на климата икономика (напр. агенции за регионално развитие)
- Обучения за местна/регионална администрация с цел проектиране и изпълнение на проекти за справедлив преход.
- Информационни дни, организирани с подкрепата на социалните партньори в засегнатите региони, за да се гарантира, че темите за енергийния преход са задълбочено комуникирани с местните общности и да се гарантира тяхната ангажираност в процеса.

Позоваване: член 11, параграф 2, буква й)

- синергии и допълняемост на предвидените операции с други съответни програми на Съюза по цел „Инвестиции за работни места и растеж“ (подкрепа на процеса на преход), други финансови инструменти (Модернизационния фонд на Съюза за търговия с емисии) за посрещане на установените нужди за развитие

Стълб 1 –Индустрия за устойчиви енергийни решения:

- **Национален план за възстановяване и устойчивост – НПВУ**

Докато НПВУ ще подкрепя инвестиции във водеща инфраструктура извън промишлените паркове и зони (пътища, електричество, вода и канализация) и частично в тях (едни и същи видове инвестиции), за да се осигури свързаност, ФСП ще се намеси на територията на парковете и зоните, подкрепяйки всякакъв тип инфраструктурни инвестиции, необходими за допълване на инвестициите по НПВУ. Инвестициите от ФСП няма да се ограничават само до основната инфраструктура (паркове и алеи) и производствени сгради, но могат да подкрепят и всички други видове мерки, допустими за финансиране – жилища, детски градини и училища, инфраструктура за зареждане за зелен транспорт. Проекти, получаващи подкрепа по НПВУ, могат да получат допълнителна подкрепа от ФСП (за допълнителни мерки, които не се подкрепят по НПВУ).

НПВУ допълва ФСП в подкрепата за изграждането на ВЕИ и инсталации за съхранение на енергия, за да отговори на нуждите на енергийния преход и съответното преминаване към ВЕИ, както и в подкрепа на трансформацията на електропреносната мрежа за увеличаване на навлизането на възобновяеми енергийни източници. НПВУ също така разглежда мерки за намаляване на административната тежест и предоставяне на стимули за използване на ВЕИ (т.е. Националния фонд за декарбонизация). Инвестициите в НПВУ са като цяло широкомащабни, докато ТПСР се фокусират върху пилотно използване на ВЕИ и подкрепа за сектора на чистата енергия и развитието на неговата верига на стойността в засегнатите територии. Освен това целта, залегнала в НПВУ за ВЕИ, няма да бъде постигната с наличното финансиране в ПВУ за ВЕИ, водород, т.е. НПВУ поставя като цяло по-амбициозна цел от ключовите инвестиционни етапи, предмет на подкрепа, които трябва да бъдат постигнати (3,5 GW нови ВЕИ до 2026 г., като 1,4 ВЕИ с инсталирани на същото място батерии, подкрепени по инвестиционна схема на НПУ). Следователно наличното финансиране от ФСП ще допълни усилията на ПВУ, за да се сведе до минимум пропуските за постигане на целта за ВЕИ. Освен това има ясно разграничение на допустимостта на разходите. По отношение на ВЕИ и съхранението на енергия, МВУ ще финансира само разходите за батерии в комбинирани проекти на ВЕИ и батерии. Финансирането от ФСП е предвидено за фотоволтаични паркове, спомагателна инфраструктура и съхранение.

Инвестиция 9 на НПВУ е насочена към една от идентифицираните бариери пред развитието на ВЕИ сектора в България – геотермалния енергиен потенциал. Инвестицията предвижда изследователска дейност и пилотен проект за производство на топлинна и електрическа енергия от геотермална енергия, което ще даде началото на развитието на геотермалния сектор в страната. Съгласно ТПСР на Кюстендил, Дейност 7 е допълнение към ПВУ доколкото ще бъдат използвани резултатите от проучването и има за цел да финансира използването на геотермална енергия за производство, селско стопанство и производство на енергия/централно отопление.

Реформа 7 на компонента е фокусирана върху регулаторната рамка, необходима за улесняване на развитието на водородните технологии, и е ключова предпоставка за постигане на целите на Зелената сделка и декарбонизацията на икономиката. НПВУ допълва ФСП в подкрепата за пилотни проекти за развитие, позволяващи въвеждането на зелен водород с приложение в промишленото производство, както и за бъдещата им употреба в транспорта и производството на електроенергия и топлина. Само малки демонстрационни проекти ще бъдат финансирани по ПВУ, докато от ФСП ще бъдат допустими по-мащабни проекти и ще се дава приоритет на интегрирани проекти (производство и използване).

- **Програма „Развитие на регионите“ - ПРР 2021-2027**

И двата приоритета 1 и 2 на ППР включват пътна инфраструктура, която осигурява пряка допълняемост на ТПСР, тъй като ФСР не подкрепя транспортна инфраструктура. Транспортната свързаност е ключов фактор за развитието на промишлените паркове и повишаването на тяхната привлекателност за инвеститорите, следователно ППР може да подпомогне изграждането на пътища (извън мрежата ТЕН-Т), които свързват потенциални индустриални паркове с главната пътна мрежа на България.

ППР 2021-2027 включва дейности като обновяване на транспортната инфраструктура, включително инфраструктура за алтернативни горива за нуждите на градския обществен транспорт (зарядни станции), както и закупуване на нов, екологичен подвижен състав за градски транспорт. Тези мерки за устойчива мобилност ще допълнят мерките за устойчива мобилност, предвидени в ТПСР, и ще подобрят достъпа на работната сила до бъдещите индустриални паркове по неутрален по отношение на климата начин.

ППР 2021-2027 осигурява допълняемост на ФСР чрез финансиране на пътна инфраструктура за пътища извън мрежата ТЕН-Т, като по този начин подобрява регионалната транспортна свързаност и трудовата мобилност.

ППР 2021-2027 подкрепя по П1 и П2 електромобилността и използването на екологични превозни средства за обществен транспорт, както и изграждане на зарядни станции за електрически превозни средства в общо 50 общини. Така цялата територия на страната ще има достъп до финансиране за интегрирани териториални инвестиции в съответствие с интегрираните териториални стратегии на региони NUTS 2. Съответно ще бъдат финансирани и мерки за зелена инфраструктура в градовете.

По отношение на ВЕИ, инвестициите по ППР са насочени към по-интегриран подход и ще бъдат подпомагани само като част от мерките за ЕЕ, цифровизация в сградите и зелена инфраструктура.

С финансиране от ЕФРР ППР подпомага инфраструктурни мерки и оборудване (включително училищни автобуси) за предучилищно, училищно и висше образование, както и детски ясли и градини в 50 градски общини.

За да се осигури по-цялостна подкрепа, ППР ще подпомогне с приоритетни инвестиции в образователни институции, които са включени в резервния списък на НРВУ (проекти, одобрени по НРВУ, които не са финансирани поради недостатъчен ресурс). ППР няма да подкрепи инвестиции в STEM.

ППР подкрепя мерки за енергийна ефективност в жилищни и обществени сгради на територията на градските общини в страната. Мерките за енергийна ефективност по ТПСР ще допълват инвестициите по НРВУ и ППР (ЕФРР), като мерките по ТПСР ще са насочени приоритетно към засегнато от климатичния преход население в трите въглищни региона, включително ще са насочени към енергийно бедни бенефициенти, като за енергийна бедност ще се използва националната дефиниция.

ППР подпомага по Приоритет 1 и Приоритет 2 развитие на индустриални паркове чрез подхода ИТИ: партньорства между общини и инвеститори за изграждане и развитие на индустриални паркове; мерки за насърчаване на икономическата активност чрез инвестиции в базова инфраструктура; мерки за подпомагане на иновационния капацитет, растежа и

конкурентоспособността на предприятията във функционална близост около парковете, както и мерки за подпомагане развитието на производството в областта на чистите технологии, кръговата и нисковъглеродната икономика на територията на парковете (Програма за конкурентоспособност и иновации в предприятията); подкрепа за специализирана научноизследователска и иновационна инфраструктура в индустриални паркове след картографиране на екосистемата за научни изследвания и иновации в страната (Програма за научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация); допълнителни мерки за разделно събиране и рециклиране на отпадъци (в задължителна комбинация) в индустриални паркове и зони - за общини и предприятия (Програма Околна среда).

- **Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация“ (ПНИИДИТ)**

Ще бъде подкрепено създаването на първата в България малка водородна долина в Стара Загора. Инициативата се реализира със средства по ПНИИДИТ 2021-2027 г., с финансовата подкрепа на съвместното европейско партньорство „Чист водород“ и с частни инвестиции. Изграждането на водородна долина е ключово и ще демонстрира широк спектър от приложения, при които водородът може да подобри качеството на живот на гражданите, да бъде фактор за намаляване на емисиите на CO₂, които замърсяват въздуха, да защити бизнес модел, при който зеленият водород има конкурентна цена. Реализацията на проекта ще има ролята на трамплин – ще ни позиционира на европейската и световната карта на водородните долини и ще подпомогне реализацията на мащабни инвестиционни проекти в региона.

ТПСП ще подкрепи разнообразни дейности за мерки за научни изследвания и иновации, особено в областите за намаляване на емисиите на CO₂, ВЕИ и други енергийно ефективни технологии, водещи до декарбонизация на трите целеви региона, а мерките по ПНИИДИТ ще бъде хоризонтално насочени към всички региони и всички тематични области на Стратегията за интелигентна специализация.

- **Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ (ПКИП 2021-2027)**

ПКИП 2021-2027 е пряко насочена към постигане на интелигентен и устойчив растеж на българската икономика, както и към осъществяване на индустриална и дигитална трансформация.

Програмата ще спомогне за фокусиране на усилията върху икономическото развитие чрез подобряване на резултатите и производителността на иновационната система, създаване на благоприятни условия за качествено развитие и устойчив растеж на предприятията и дигитална трансформация в тяхната взаимовръзка и синергия. Като хоризонтална програма ПКИП е насочена основно върху иновативни стартиращи фирми, както и върху финансово жизнеспособни инвестиции, включително бързоразвиващи се предприятия. Подкрепата ще се предоставя чрез капиталови и квазикапиталови инструменти, вкл. в комбинация с грантове.

Финансирането по ТПСР ще бъде с безвъзмездна финансова помощ за подкрепата към по-разпространени мащабни стартиращи фирми. В областта на дигитализацията ПКРП ще подкрепи МСР в разработването и въвеждането на технологиите Industry 4.0. ФСР ще допълни тази подкрепа, като предостави възможности за постигане на по-ниско ниво на цифровизация (първо ниво „Компютъризация“ и второ ниво „Свързаност“) от всички сектори на икономиката. Тези по-ниски нива включват дейности като създаване на уеб сайт или електронен магазин, маркетинг в социалните медии, въвеждане на ERP, CRM, WMS, Point-of-sale, системи, както и постигане на киберсигурност в предприятия, които ще подпомогнат МСР в процеса на по-нататъшното им развитие или диверсификация на дейността.

По отношение на ВЕР ПКРП е ориентирана към инвестиции на ниво предприятия за закупуване на оборудване за производство на енергия от ВЕР за собствено потребление, докато ТПСР ще подкрепя по-мащабни инвестиции, свързани с изграждането на мощности за ВЕР (като фотоволтаични и вятърни турбини паркове, геотермални и съоръжения за производство на водород и други), както и мощности за производство на фотоволтаични системи, съоръжения за съхранение или съоръжения за тяхното по-нататъшно рециклиране.

Подкрепата на ТПСР е ориентирана към развитието или създаването на индустриални паркове, особено тези в областта на чистите технологии с нулеви емисии.

ПКРП подпомага мерки в областта на предприемачеството. Подкрепата ще се осъществява чрез дялови финансови инструменти (ускоряване, начален капитал и рисков капитал) за инвестиции в стартиращи предприятия. Предвидени са мерки, свързани с предоставяне на консултации, обучения и други типове услуги в подкрепа на бизнес активността, които взаимно се допълват.

ПКРП е пряко насочена към постигане на интелигентен и устойчив растеж на българската икономика, както и към осъществяване на индустриална и дигитална трансформация.

Програмата ще спомогне за фокусиране на усилията върху икономическото развитие чрез подобряване на резултатите и производителността на иновационната система, създаване на благоприятни условия за качествено развитие и устойчив растеж на предприятията и дигитална трансформация в тяхната взаимовръзка и синергия. Целите на ТПСР също са насочени към стимулиране на икономическата трансформация и създаване на условия за по-нататъшно развитие, но вместо това на национално ниво е насочен към трите минни района на Стара Загора, Кюстендил и Перник. ТПСР ще допълва ПКРП, като ще се търси синергия и допълняемост на мерките за допустимите територии.

Съглас 2 – Социална подкрепа и подкрепа за заетостта

• Програма „Образование“ - ПО 2021-2027

Програма „Образование“ предвижда мерки за въвеждане на гъвкави модулни учебни планове и програми по професии с цел отчитане на реалните нужди на пазара на труда и въвеждане на гъвкави пътища за реинтеграция в професионално образование или обучение съвместно с работодателите, включително чрез задочно, вечерно и дистанционно обучение.

ПРЧР има за цел да подобри достъпа до мерки за заетост и да активира всички търсещи работа, включително млади хора чрез прилагането на Новата гаранция за младежта, дългосрочно безработни, неактивни хора и други групи в неравностойно положение на пазара на труда и социалната икономика. ПРЧР е хоризонтална програма и мерките по програмата са насочени към територията на цялата страна.

ТПСП подпомагат качеството на образованието и неговата адекватност на пазара на труда в засегнатите територии. Такава подкрепа е обвързана с нуждите от развитие на прехода (вкл. активно участие на заинтересованите страни – напр. партньорства със синдикати, НПО, изследователски организации). Това включва: извършване на дейности в областта на предвиждането на уменията, картографиране на компетенциите за нуждите от обучение на засегнатите уязвими групи във връзка с въвеждането на нови технологии и разработки на предприятия, което позволява икономическа диверсификация и преход към нисковъглеродна икономика, докато програма „Образование“ подкрепя мерки за въздействието на образованието върху пазара на труда на национално ниво. Програма „Образование“ може да допълни ФСП с финансиране от безвъзмездни средства и финансови инструменти.

• **Програма „Развитие на човешките ресурси“ - ПРЧР 2021-2027**

ПРЧР има за цел подобряване на достъпа до мерки за заетост и за активиране на всички търсещи работа, по-специално младежи чрез прилагане на гаранция за младежта, дълготрайно безработни и групи в неравностойно положение на пазара на труда и неактивни хора, насърчавайки самостоятелната заетост и социалната икономика.

Като се има предвид сходството във вида на мерките по ПРЧР и ФСП, разграничението между инструментите ще се извърши на ниво отделен участник или отделен проект/бенефициент. ПРЧР следва да допълва инвестициите по ФСП чрез хоризонтални мерки, които ще бъдат достъпни и за други предприятия и физически лица, извън засегнатите от зеления преход.

Обучения за Дигитални/ИКТ компетенции: предоставянето на обучение по цифрови умения и ИКТ за въглищните региони ще бъде осигурявано по ПРЧР 2021-2027

Със средства от ПРЧР ще бъде финансирано част от изпълнението на Фаза 2 „Фаза на изпълнение“ от операция „Картографиране на уменията на засегнатата работна сила“. Проектът се очаква да стартира в началото на 2024 г. и да продължи 1 година. В рамките на него ще бъдат изпълнени следните дейности:

1. Усъвършенстване на методологията за прогнозиране и изготвяне на прогнози за развитието на пазара на труда.
2. Изготвяне на оценки на нетния ефект от активната политика на пазара на труда, вкл. разширяване обхвата на последващата оценка на активната политика на пазара на труда.
3. Повишаване на капацитета и експертизата на служители, работещи в сферата на пазара на труда.
4. Осъществяване на проучване за идентифициране и картографиране на наличните умения и нагласите за развитие на 15 000 заети лица в ТЕЦ и въглищните мини в областите Стара Загора, Кюстендил и Перник.

Проектът ще допринесе за изпълнението на дейностите по одобрената Пътна карта за картографиране на уменията.

Мерките ще се извършват на територията на допустимите региони по ФСП – Стара Загора, Кюстендил и Перник и ще обхващат засегнатите пряко от затваряне на въглищните мини работници, както и непряко засегнати такива.

Стълб 3 – Разнообразяване на местната икономика

- **Фонд за иновации**

Целта на Фонда за иновации е да даде възможност за търговска демонстрация на иновативни технологии с ниски въглеродни емисии, целящи да предоставят на промишления пазар решения за декарбонизиране на Европа и подпомагане на нейния преход към неутралност по отношение на климата. Ще бъде постигната пряка допълняемост, тъй като фондът подкрепя инвестиции в иновативни нисковъглеродни технологии и процеси в енергоемки индустрии, включително продукти, заместващи въглеродно интензивни индустрии; иновативно производство на възобновяема енергия, съхранение на енергия. Фондът за иновации подкрепя изключително иновативни технологии и големи водещи проекти, които могат да доведат до значително намаляване на емисиите. Фондът подкрепя напълно разработени междусекторни проекти за иновативни нисковъглеродни решения в множество сектори (включително индустриална симбиоза).

Ще бъде постигната пряка допълняемост, тъй като фондът подкрепя инвестиции в улавяне и използване на въглерод (CCU) и изграждане и експлоатация на улавяне и съхранение на въглерод (CCS). Те се считат за ключови технологии, създаващи потенциална възможност за прехода от въглища и за намаление на емисиите в индустрията.

- **Програма „Хоризонт Европа“ 2021-2027**

Със своя фокус върху научноизследователската и развойна дейност Програма „Хоризонт Европа“ 2021-2027 има висок потенциал за синергия с мерки, включващи наука и решения за климата, енергийни доставки, системи, мрежи и съхранение на енергия, сгради и промишлени съоръжения в енергиен преход, общности и градове, чисти, безопасни и с достъпен транспорт и интелигентна мобилност.

В случай на дублиране ще се приложи секторно разграничаване, като ТПСП се фокусират върху идентифицираните сектори с висок потенциал на трите въгледобивни района, а „Хоризонт Европа“ предоставя подкрепа за други сектори в районите. В случай че във въглищните региони са идентифицирани инвестиционни възможности, които ще надхвърлят финансирането от ФСП, „Хоризонт Европа“ може да предостави допълнително допълващо финансиране към ФСП.

- **Програма LIFE 2021-2027**

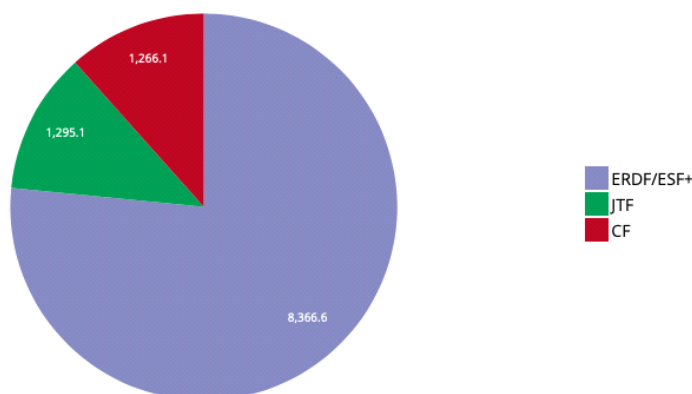
LIFE съфинансира проекти в сектора на околната среда, особено в областта на кръговата икономика, включително възстановяване на ресурси от управление на отпадъци, вода, въздух, шум, почва и химикали, както и управление на околната среда. Програма LIFE би могла да допълни дейностите за кръгова икономика, предвидени в ТПСП, като предостави допълнително безвъзмездно финансиране към това, предоставено от ФСП.

Подкрепа за България от Модернизационния фонд на търговията с емисии на ЕС

Member States	Share as per Annex IIb of ETS Directive	Allowances as per Article 10(1) of ETS Directive	Transfers from Article 10(2)(b) ETS Directive (solidarity)	Transfers from Article 10c ETS Directive	Total transfers Article 10(2) (b) (solidarity) & Article 10c	Total
Bulgaria	5.84%	16 095 825	0	0	0	16 095 825

Източник: https://ec.europa.eu/clima/eu-action/funding-climate-action/modernisation-fund_en

2021-2027 г. - Цел: Инвестиции в работни места и растеж - Първоначално отпуснати средства от ЕС за програмиране (по текущи цени) за България

Източник: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/2021-2027-Finances/2021-2027-Investment-in-Growth-and-Jobs-goal-EU-al/wdpj-83ce>

Позоваване: член 11, параграф 2, буква к) и член 11, параграф 5

- синергии и допълняемост с планираната подкрепа от другите стълбове на механизма за справедлив преход

- сектори и тематични области, които се предвижда да бъдат подкрепени по другите стълбове

Предвижда се по **Стълб 2** да бъдат финансирани следните дейности:

- Инсталации за улавяне и съхранение на въглерод (CCS) и инсталации за улавяне и оползотворяване на въглерод (CCU) в сектори, допустими за финансиране от МСП (несвързани със СТЕ);
- Транспортни връзки: инвестиции в интелигентна и устойчива местна мобилност, включително декарбонизация на местния транспортен сектор и неговата инфраструктура. Тези дейности допълват мерките за устойчива мобилност, предвидени в ТПСР, като осигуряват допълнително финансиране чрез финансови инструменти.

- Инвестиции в изследователски и иновационни дейности, включително университети и обществени изследователски организации, и насърчаване на трансфера на модерни технологии.

- Инвестиции в цифровизация, цифрови иновации и цифрова свързаност, които биха допълнили развитието на индустриалните зони, по-специално на тяхната цифрова свързаност, чрез поддържане на ширококоловови връзки за високоскоростен интернет.

- Инвестиции във възобновяема енергия в съответствие с Директива за възобновяема енергия (ЕС) 2018/2001194, включително посочените в нея критерии за устойчивост, и в енергийна ефективност, включително за целите на намаляване на енергийната бедност. И двата стълба предвиждат инвестиции чрез финансови инструменти и частични безвъзмездни средства в Стълб 3, които биха могли да осигурят допълнително финансиране към безвъзмездните средства от ФСП, за проекти, които не са подкрепени по Стълб 1.

- други сектори, при условие че отговарят на нуждите от развитие на територията, както е посочено в този ТПСР.

Предвижда се **по Стълб 3** да бъдат финансирани следните дейности:

- Транспортни връзки: инвестиции в интелигентна и устойчива местна мобилност, включително декарбонизация на местния транспортен сектор и неговата инфраструктура. Тези дейности са в синергия с мерките за устойчива мобилност, предвидени в ТПСР.

- Инвестиции във възобновяема енергия в съответствие с Директива за възобновяема енергия (ЕС) 2018/2001194, включително посочените в нея критерии за устойчивост, и в енергийна ефективност, включително за целите на намаляване на енергийната бедност.

- Инвестиции, изпълнявани от местни власти и субекти от публичния сектор и от компании, работещи съгласно частното право, натоварени с обществени услуги в сектори, които не са изрично посочени като допустими по Стълб I: здравеопазване, туризъм, спорт, култура, наследство, пътища, социални жилища, общински сгради, градско възстановяване, управление на водите и отпадъчните води, някои проекти за управление на отпадъците.

- Инвестиции, изпълнявани от местни органи и субекти от публичния сектор и от компании, работещи съгласно частното право, натоварени с обществени услуги в сектори, които са изрично посочени като допустими по Стълб I: научноизследователска и развойна дейност, чиста енергия, ВЕИ, ЕЕ, ДН, устойчива мобилност, цифровизация, рехабилитация на изоставени промишлени обекти, кръгова икономика, повишаване на квалификацията, преквалификация, помощ и включване на работници и търсещи работа, заведения за грижи за деца и възрастни хора

- Междурегионални проекти

- други сектори, при условие че отговарят на нуждите от развитие на територията, както е посочено в този ТПСР.

Ще бъде осигурена допълняемост между дейностите, финансирани по Стълб 1 и Стълб 3, като не се допуска комбиниране на финансиране от различни източници по един и същи проект.

Допълнителна информация за раздел 3 - Механизми за управление

Позоваване: член 11, параграф 2, буква е)

3.1. Партньорство

- *Договорености за участие на партньорите в подготовката, изпълнението, мониторинга и оценката на териториалния план за справедлив преход;*
- *Резултат от обществената консултация*

За да се спази принципът на партньорство, да се гарантира контрол върху процеса на местно ниво, да се гарантира, че плановете отговарят на местните нужди и да се осигури гладко изпълнение на плановете ще бъде осигурен координационно-управленски механизъм на национално и на местно ниво.

Национално ниво - представители на всички институции, отговарящи за планирането и изпълнението на ангажиментите и целите за климатичен преход в рамките на Механизма за справедлив преход. То ще има функциите по мониторинг и контрол на цялостното изпълнение на поетите ангажименти в териториалните планове на национално ниво.

Местно ниво – сформирание, в рамките на Комитета за наблюдение на ПРР, на един местен комитет във всеки регион с широк кръг от заинтересовани страни, пряко ангажирани с реализацията на инвестициите и дейностите от териториалните планове на регионално ниво, чрез които се допринася за постигането на националните цели и приоритети в областта на климатична неутралност. Ще имат функции по наблюдение и докладване напредъка на изпълнение по териториалните планове, включително приоритета по ФСП, идентифициране на рискове, както и възможност за изготвяне на предложения към националното ниво за изменение/актуализация на ТПСП.

Двете нива ще бъдат сформирани на база ясно разписани функции и отговорности, като водещият им ангажимент ще бъде да подпомагат УО на ПРР 2021-2027 г. Заинтересованите страни на местно ниво ще бъдат определени на база предварително определена процедура за структуриране на местен подкомитет за справедлив преход. Функционирането на местно ниво на подкомитетите ще бъде осигурено в рамките на техническата помощ по ПРР 2021-2027 г. за дейностите, свързани с мониторинга на изпълнението на приоритета по ФСП.

Той ще улесни подхода отдолу нагоре, като предложи конкретни мерки, инициативи, планове за действие и инвестиции, съобразно нуждите на областта и общината и ангажираността на местните заинтересовани страни и потенциални партньорства.

Друг ключов приоритет в подкрепа на принципа на партньорство и активното ангажиране на гражданите е насърчаването и даването на възможност за независим граждански мониторинг на изпълнението на ПРР чрез външни/независими наблюдатели (например организации на гражданското общество и/или независими експерти) и прилагането на пактове за почтеност за операции от стратегическо значение в рамките на ФСП. Това ще допринесе за повишаване

информираността на заинтересованите страни напр чрез съвместни срещи за обсъждане на конкретни проблеми, тематични обучения на независимите наблюдатели.

За да се гарантира синергия и допълняемост на наличните източници на финансиране за 3 въглищни региона ще се осигури ефективен координационен механизъм с др програми, вкл ФнФ (напр. персонализирани насоки за потенциални бенефициенти, координирани покани за предложения, тематични общи информационни събития/работилници).

Местният подкомитет ще бъде включен на ранен етап в разработването на процедурата(-ите), така че да подпомогне приоритизирането на проектните описания и целите на ФСП, докладване и анализ на постигането на целите на ФСП.

Местният подкомитет ще участва в докладването и анализа на постигането на целите на ФСП. Тази процедура ще се проведе като част от специализираните годишни срещи на Комитета за наблюдение в рамките на първоначално дефинираните приоритети и мерки на Управляващия орган на ПРР за периода 2021-2027 г., в частност за Стълб 1 на Механизма за справедлив преход.

МРРБ е отговорно за изпълнението на мерките от ТПСР, финансирани чрез ФСП в рамките на ПРР 2021-2027 г и ще бъде подпомагано от МЕ в неговата координираща роля.

Ключов приоритет за България е постигането на целите на Европейската зелена сделка. През 2020 г. към Министерския съвет на България е създаден Консултативен съвет за Европейска зелена сделка (КСЕЗС) към Министерския съвет, който отговаря за националните приоритети в областта на енергийната и климатичната сигурност, ускореното устойчиво икономическо развитие, социалната справедливост, опазването, възстановяването и адаптирането на околната среда.

ТПСР е разработен със съвместните усилия на национални и областни институционални органи и редица заинтересовани страни. По време на подготовката на анализите за ТПСР от външния консултант, ангажиран от ЕК, от началото на 2021 г., бяха организирани различни срещи с ключови заинтересовани страни.

Резултат от обществената консултация

В процеса на подготовка на ТПСР беше изготвена стратегия за ангажиране на заинтересованите страни. Подходът се основаваше на оценка на идентифицираните заинтересовани страни в две измерения - техния интерес към процеса на справедлив преход и способността им да влияят върху него. На тази основа бяха идентифицирани четири основни категории заинтересовани страни, които бяха включени в „Карта на заинтересованите страни“, и бяха приложени гъвкави форми на взаимодействие с тях с цел ефективна комуникация и мобилизиране на заинтересованите страни в подготовката и последващото изпълнение на ТПСР. Стратегията за взаимодействие се основаваше на три основни принципа:

- включване,
- прозрачност,
- овластяване.

Стратегията отчита спецификите на всяка от четирите категории заинтересовани страни и включва различни техники и средства за комуникация за тяхното включване, като интервюта,

целеве групи, семинари, комуникация чрез онлайн платформа, за да се осигури повтарящ се и индивидуален подход. Стратегията за ангажираност отчита и необходимостта от специално внимание към заинтересованите страни на областно и общинско ниво, за да се поддържа техният интерес към резултатите от проекта. Ето защо постоянното им ангажиране с подходящи форми и модели на взаимодействие е от решаващо значение. Ранното включване на заинтересованите страни беше осигурено чрез първоначални срещи през декември 2020 г. и посещения на място в районите през януари 2021 г. След финализирането на доклада за предизвикателствата, нуждите и планове за действие от консултанта в края на 2021 г. бяха проведени подробни консултативни срещи с всички групи заинтересовани страни.

ТПСП е публикуван за обществено обсъждане през периода 02.08.2022 г. – 23.08.2022 г.

По време на 3-седмичните обществени обсъждания на проектите на ТПСП беше получена обратна връзка от 37 заинтересовани страни, включително представители на местните власти, производители на електроенергия, социални партньори, промишленост, НПО, академични среди и др. Основните отзиви на заинтересованите страни се отнасят за следните области:

- Целта за намаляване на емисиите на CO₂ с 40% до 2026 г. в сравнение с 2019 г. е много висока, особено с оглед на настоящия геополитически контекст (енергийна сигурност, високи цени на енергията и др.);
- По-ясен механизъм за управление и включване на Института за устойчив преход и развитие в програмирането и изпълнението на операциите по ФСП;
- Включване на големите предприятия в обхвата на ТПСП на Стара Загора поради значението им за местната икономика и положителни отзиви за създаването на държавна компания „Конверсия на въглищни райони“;
- Включване на разработването на CCS и CCUS технологии в обхвата на ТПСП;
- ТПСП ще включват мерки за подкрепа на освободените работници, включително опции за приемане на компенсационни пакети под формата на възстановяване на разходи или дялове в бъдещи нови индустрии в региона;
- Подчертана необходимост от разработване и обществено обсъждане на нова енергийна стратегия на България, която да представи визията за развитие на сектора.

ТПСП беше допълнително публикуван за обществено обсъждане в периода 04.11.2022 г. – 05.12.2022 г. като част от оценката на въздействието върху околната среда. Издадено е Решение по ОВОС 3-2/2023г. Допълнителните изменения в ТПСП ще бъдат консултирани с националния орган.

На 13 август 2023 г. последната версия на ТПСП беше публикувана за окончателно обществено обсъждане преди одобрението от Министерския съвет. Резултатите от тази обществена консултация са публични и предложенията са отразени в окончателната версия на ТПСП, доколкото е възможно.

Ангажиране на младежите

За да се ангажира по-младото поколение в изпълнението на ТПСП, периодично ще се организират семинари, кръгли маси и посещения на място за ученици от средните училища, студенти и млади висшисти. Семинарите ще имат за цел да мотивират младежите да останат в региона и да участват активно в диверсификацията на местната икономика чрез различни

инициативи за създаване на предприятия, научноизследователска и развойна дейност, образование и заетост.

3.2. Мониторинг и оценка

- *Планирани мерки за наблюдение и оценка, включително показатели за измерване на способността на плана да постигне целите си*

Редовно ще се следи изпълнението за постигане на целите за преобразуване на въгледобивните региони. Друга цел е мониторингът на етапи, свързани с финансирането по ФСП. Изпълнението на ТПСП и операциите ще се осъществяват чрез мониторинг и оценка на индикаторите за резултати от отделните процедури за финансиране и съпътстващите проекти, определени в рамките на ПРР 2021-2027.

3.3. Орган/органи за координация и мониторинг

Орган или органи, отговорни за координацията и мониторинга на изпълнението на плана, и тяхната роля

Министерство на енергетиката се ангажира с изготвянето на ТПСП. На етап изпълнение, Министерство на енергетиката ще има координираща роля. Управляващ орган (УО) на Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 г. е ГД „Стратегическо планиране и програми за регионално развитие“ в МРРБ и с решение на правителството се ангажира с изпълнението на ТПСП с финансиране от ФСП по ПРР 2021 - 2027 г. В тази връзка УО на ПРР ще участва в оценката и мониторинга на операциите. На местно ниво подкомитетите ще имат ангажимент да наблюдават изпълнението по ТПСП. Същевременно те ще имат и ключовата роля на посредник и връзка между институциите на национално ниво, отговорни за вземането на решения, и представителите на частния сектор, НПО, гражданите и др. От съществено значение ще бъде участието на общините, местни представители на социалните и икономически партньори, широко присъствие на бизнеса, НПО в областта на екологията, опазването на околната среда, развитието на чисти технологии, ВЕИ, младежки организации, организации в сферата на образованието и науката.

Подкомитетите ще наблюдават изпълнението и напредъка по ТПСП на областно ниво, ще събират и анализират данни, ще идентифицират проблеми, рискове; ще изготвят предложения за изменения, които да бъдат представени на Комитета за наблюдение по Програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 за обсъждане и одобрение. Местните подкомитети за справедлив преход ще включват представители на местни заинтересовани страни, пряко ангажирани в процеса на справедлив преход в ролята си на посредници, близки до гражданите, запознати с местните нужди и проблеми, стимулиращи местното развитие, сътрудничество и диалог. Същевременно те ще имат и ключовата роля на посредник и връзка между институциите на

национално ниво, отговорни за вземането на решения, и представителите на частния сектор, НПО, гражданите и др. От съществено значение ще бъде участието на общините в съответната област, местни представители на социалните и икономически партньори, широко присъствие на бизнеса, НПО в областта на екологията, опазването на околната среда, развитието на чисти технологии, ВЕИ, и др., младежки организации, организации в сферата на образованието и науката. Очаква се участието на други министерства и ведомства в изпълнението на ниво изготвяне на подробни условия за подпомагане, покани за набиране на предложения или оценка на проекти. Ключов аспект от процеса на актуализиране на ТПСП е необходимостта от участие на широк кръг участници, което ще допринесе за активизиране на населението от региона. В подкрепа на този процес ние подготвяме мерки, които могат да бъдат подкрепени чрез техническа помощ в рамките на програма „Развитие на регионите“ 2021-2027 и които ще подкрепят участието в процеса на трансформация на регионите.

Матрица за прилагане на ТПСП

Процес	Срок	Отговорен орган
Мониторинг	Годишно	Комитетът за наблюдение на ПРР 2021–2027 г. и 3-те местни комитети за справедлив преход на ТПСП (подкомитети към КН по ПРР 2021-2027)
Отчитане	Годишно	Комитетът за наблюдение на ПРР 2021–2027 г. и 3-те местни комитети за справедлив преход на ТПСП (подкомитети към КН по ПРР 2021-2027)
Преразглеждане и изменение	При необходимост	УО на ПРР 2021–2027 г.
Повторно внасяне <i>(като част от изменението на ПРР 2021–2027 г.)</i>	При необходимост	УО на ПРР 2021–2027 г.